

Laajasalon opiston radiolinjan työharjoitteluohjeistus

Kalle Suomi

Opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

2013

Tekijä tai tekijät Kalle Suomi	Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2008
Raportin nimi Laajasalon opiston radiolinjan työharjoitteluohjeistus	Sivu- ja liitesivumäärä 25 + 13
Opettajat tai ohjaajat Mari Takko	
<p>Tämä opinnäytetyö on selvitys Laajasalon opiston radiotyön linjan pakollisesta työharjoittelujaksosta. Työn tarkoituksena on selvittää, millaisena harjoitteluprosessi näyttäytyy opiskelijoille, harjoittelujaksosta vastaaville opettajille ja harjoittelupaikkoja tarjoaville työnantajille. Työn tuloksena, eli produktina, syntyy kirjallinen ohjeistus työharjoitteluprosessista Laajasalon opiston radio-opiskelijoita varten.</p> <p>Työn teoreettinen viitekehys on työssäoppiminen, jota pohditaan kirjallisten lähteiden ja media-alan ammattilaisten haastatteluissa ilmenneiden näkemysten pohjalta. Työssä pohditaan lisäksi onnistuneen yhteistyön edellytyksiä eri osapuolten näkökulmasta.</p> <p>Työharjoittelun kirjallisen ohjeistuksen pohjaksi on vertailtu eri oppilaitosten työharjoitteluohjeistuksia. Lisäksi on analysoitu Laajasalon opiston nykyinen työharjoitteluprosessi. Näitä soveltaen on määriteltä linjaukset uudelle ohjeistukselle Laajasalon opistoa varten.</p> <p>Tutkimusmateriaali on kerätty harjoittelun osapuolilta eri menetelmin. Työharjoitteluprosessin kuvaus perustuu empiirisiin havaintoihin opettajan näkökulmasta. Työelämän näkökulmaa on tutkittu teemahaastatteluin ja opiskelijoiden työharjoittelukokemuksia on selvitetty sähköisellä kyselyllä.</p> <p>Näiden perusteella selvisi, mitkä ovat työharjoitteluprosessin ongelmakohdat ja kehittämistarpeet. Toisaalta tutkimus osoitti myös sen, mitä työharjoittelu parhaimmillaan antaa kaikille osapuolille.</p>	
Asiasanat Työharjoittelu, työssäoppiminen, radiotyö, media-ala	

Authors Kalle Suomi	Group or year of entry 2008
The title of thesis Written instructions for the Radio work courses internship at Laajasalo Folk High School	Number of report pages and attachment pages 25 + 13
Advisor(s) Mari Takko	
<p>The present thesis reports on the mandatory internship period of the radio work courses at Laajasalo Folk High School. The aim of this thesis is to survey how the internship process is experienced by students, the teachers responsible of the internship and the employers who employ the interns. As a result there will be a written instruction about the internship for the radio work students of Laajasalo Folk High School.</p> <p>The theoretical frame of reference of the thesis is work based learning. It is analyzed based on interviews of media professionals and written theories. In addition, requirements of successful collaboration are also analyzed in this thesis.</p> <p>The written instruction is based on benchmarking internship instructions of various institutions and the current internship process of Laajasalo Folk High School.</p> <p>The research material of this thesis has been collected from the parties of internship by utilizing different methods. The description of the internship process is based on empirical observations from the teacher's point of view. The perspective of work life has been researched by interviewing the media professionals. The students' experiences have been gathered by using an electronic survey.</p> <p>The results indicated the problems and needs of development of the internship process. On the other hand, the report also pointed out how a successful internship can be a rewarding experience for all parties.</p>	
Key words Internship, work based learning, radio work	

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Työharjoitteluohjeistuksen merkitys.....	2
3 Ohjeistuksen tavoitteet.....	2
4 Kansanopistot ja työharjoittelu.....	3
4.1 Työssäoppiminen.....	4
4.2 Työharjoittelun ohjeistus ja tavoitteet.....	6
4.3 Laajasalon opiston työharjoittelujakso.....	8
5 Työharjoitteluprosessin kuvaus.....	9
5.1 Laajasalon opiston radiolinjan työharjoitteluprosessi.....	10
5.1.1 Ennen työharjoittelua.....	10
5.1.2 Työharjoittelun aikana.....	12
5.1.3 Työharjoittelun jälkeen.....	12
6 Työharjoitteluprosessin ongelmakohdat.....	13
6.1 Ennen työharjoittelua.....	13
6.2 Työharjoittelun aikana.....	16
6.3 Työharjoittelun jälkeen.....	18
7 Uusi työharjoitteluohjeistus.....	20
7.1 Ennen työharjoittelua.....	20
7.2 Työharjoittelun aikana.....	21
7.3 Työharjoittelun jälkeen.....	21
8 Pohdintaa.....	22
Lähteet.....	23
Liitteet.....	26
Liite 1. Sähköinen kysely opiskelijoille.....	26
Liite 2. Laajasalon opiston radiotyön linjan työharjoitteluohjeistus.....	27

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Laajasalon opiston radiotyön linjan pakollisen työharjoittelujakson prosessi kokonaisuudessaan. Työharjoittelu on kenties merkittävin osa radiotoimittajan opinnoissa opiskelijan silmin ja koska harjoitteluprosessista ei ole olemassa kirjallista ohjeistusta, tämän opinnäytetyön tutkimusaineiston perusteella syntyy produkti, eli ohjeistus työharjoittelua varten.

Tutkimusaineistona on käytetty työharjoittelupaikkoja tarjoavien media-alan ammattilaisten teemahaastatteluja, Laajasalon opiston radiolinjan vastaavan opettajan teemahaastattelua sekä sähköistä kyselyä, jonka avulla radiotyön opiskelijat ovat kertoneet omia kokemuksiaan työharjoittelujaksosta.

Näiden aineistojen avulla sekä omiin kokemuksiini, entisenä Laajasalon opiston radiotyön opiskelijana ja nykyisenä radiotyön tuntiopettajana, perustuen nykyinen työharjoitteluprosessi kuvataan ongelmakohtineen ja lopuksi tehdään ehdotus parannetusta harjoitteluprosessin versiosta. Lisäksi työharjoitteluohjeen suunnittelun apuna on käytetty muiden oppilaitosten vastaavia harjoitteluohjeita.

Kyseinen aihe tuli ajankohtaiseksi, kun vuoden mittaisen radiotyön opiskelun jälkeen – koettuani työharjoittelujakson henkilökohtaisesti – siirryin radiotyön tuntiopettajaksi ja olin mukana auttamassa uusia opiskelijoita työharjoittelupaikan hakemisessa. Harjoitteluprosessi on kaiken kaikkiaan melko pitkä ja monivaiheinen, eikä sitä ole kirjallisesti ohjeistettu asianmukaisella tavalla, joten katsoin parhaaksi tehdä tarvittavan ohjeistuksen itse. Laajasalon opiston nykyinen työharjoitteluprosessi on kuvattu kokonaisuudessaan pääluvussa 5.

Pääluvussa 6 käsitellään nykyisen työharjoitteluprosessin ongelmakohtia ja kehittämistarpeita eri osapuolten kannalta katsottuna. Ongelma-analyysi on kolmivaiheinen: ennen työharjoittelua, sen aikana ja harjoittelun jälkeen. Analyysi perustuu radiotyön opiskelijoilta kerättyihin kokemuksiin ja työelämän edustajien näkemyksiin.

Pääluvussa 7 esitellään uuden ohjeistuksen suuntaviivat. Ohjeistus on suunnattu ensisijaisesti radiotyön opiskelijoille, mutta myös opettajille sekä osittain harjoittelupaikkoja tarjoaville työnantajille.

2 Työharjoitteluohjeistuksen merkitys

Toimeksiantaja, Laajasalon opisto, on Helsingin Laajasalossa sijaitseva kansanopisto, joka toimii Helsingin kristillisen opiston säätiön alaisuudessa. Laajasalon opisto tarjoaa muun muassa viestinnän ja taiteen opintoja, joiden kesto on yhden lukuvuoden mittainen. Media-alan ja toimittajien koulutus käynnistyi opistossa jo 1970-luvulla. (Laajasalon opisto 2013.)

Opinnäytetyöni tutkimustuloksia sekä produktina syntyvää ohjeistusta voidaan hyödyntää Laajasalon opiston radiolinjan – sekä mahdollisesti soveltuvien osin muiden medialinjojen – tulevien opiskelijoiden työharjoitteluprosessin tehostamisessa. Lisäksi produkti tai tutkimustulokset voivat hyödyttää myös työharjoittelupaikkoja tarjoavia työnantajia jatkossa.

3 Ohjeistuksen tavoitteet

Olen toiminut Laajasalon opiston radiotyön linjan tuntiopettajana vuodesta 2011 lähtien. Opinnäytetyön aihe on lähtenyt kiinnostuksesta parantaa ja kehittää toimintatapaa, joka vuosittain toistetaan osana opetusta. Työharjoittelu on Laajasalon radiotoimittajakoulutuksen yksi keskeisimpiä osia, jonka vuoksi sen onnistuminen on tärkeää sekä opiskelijoille että harjoittelun organisoinnista vastaavalle henkilökunnalle.

Koska koulutus kestää vain vuoden, opiskelijat aloittavat harjoittelupaikan hakuprosessin vain muutama kuukausi opiskelujen alkamisesta. Tämä tuo harjoitteluprosessiin omat haasteensa, sillä lähes kaikilla opiskelijoilla on oma ennakkokäsityksensä siitä, mitä harjoittelu tuo tullessaan ja toisaalta siitä, miten hakuprosessin tulisi toimia. Tästä syystä olisi ensisijaisen tärkeää, että työharjoitteluprosessista olisi olemassa selkeä ja yhdenmukainen ohjeistus.

Harjoittelupaikkojen työnantajilla on jokaisella oma käsityksensä siitä, mitä työharjoittelu tarkoittaa. Heidän näkemyksensä ei aina tule kuulluksi, jolloin opiskelija saattaa saada yhdenlaista tietoa Laajasalon opistolta ja toisenlaista harjoittelupaikasta. Kokoamalla myös työnantajien näkemyksiä ja välittämällä ne opiskelijoille, vähennetään pettymysten ja väärinymmärrysten mahdollisuutta työharjoittelun aikana.

Myös opettajilla on oma käsityksensä siitä, miten prosessi tulee menemään ja etenkin siitä, mitkä ovat harjoittelun eri vaiheiden ongelmakohdat. Opettajille tutut ja moneen kertaan toistetut asiat saattavat kuitenkin olla opiskelijoille epäselviä, eikä niistä kommunikoida riittävän selkeästi. Joissain tapauksissa vanhoja toimimattomia käytänteitä toistetaan, koska ei olla pysähtytty ajattelemaan, miten niitä voitaisiin parantaa. Yhtenä produktin tavoitteena on tuoda esille opiskelijoiden näkökulma ja kokemus harjoittelusta.

Opinnäytetyöni tavoitteena on koota työharjoittelun eri osapuolten kokemuksia ja näkemyksiä prosessista ja sen sujuvuudesta, ja niiden pohjalta sekä kehittää työharjoitteluprosessia että tuottaa siitä selkeä ohjeistus.

4 Kansanopistot ja työharjoittelu

Kansanopistot ovat valtakunnallisia sisäoppilaitoksia, joita hallinnoi opetusministeriö ja joista suurinta osaa ylläpitävät erilaiset yhdistykset ja säätiöt. Opistot tarjoavat pääosin vapaatavoitteista koulutusta, eli sellaista koulutusta, joka ei johda tutkintoon. Toiminnassaan opistot voivat painottaa aate- tai arvotaustaansa, esimerkiksi kristillisyyttä. Suomessa toimivista 91 kansanopistosta miltei puolet on kristillisiä. (Opetushallitus 2010.)

Kansanopistojen opintolinjat kestävät yleensä lukuvuoden ja lisäksi tarjolla on pituudeltaan vaihtelevia kursseja kesäisin ja viikonloppuisin. Opistojen opetustarjonta on yleissivistävää, omaehtoista ja ammatteihin perehdyttävää. (Opetushallitus 2010.)

Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) määrittää kansanopistojen yhdeksi keskeiseksi tehtäväksi elinikäisen oppimisen edistämisen. Tämä näkyy kansanopistojen arjessa siten, että opiskelijaryhmät ovat esimerkiksi iältään ja taustoiltaan hyvin heterogeenisiä.

Laajasalon opistossa on noin kaksikymmentä opintolinjaa, joissa voi viestintä- ja taideaineiden lisäksi opiskella kasvatukseen, kansainvälisyyteen, luontoon ja elämänhallintaan liittyviä asioita (Laajasalon opisto 2013).

Laajasalon opiston radiotyön linjalta valmistuu vuosittain parikymmentä radiotoimittajaa, jotka saavat opintojen aikana perusvalmiudet käytännön radiotyöhön. Koulutuksen keskeisimmät osa-alueet ovat juontaminen, radiojutun toimittaminen ja uutistyö. (Laajasalon opisto 2013.) Radiolinjan lopputyönä toteutetaan opiston oma radiokanava, Kaupunkiradio, jota tehdään nykyisin tiiviinä yhteistyönä Metropolia Ammattikorkeakoulun elokuvan ja television koulutusohjelman kanssa.

4.1 Työssäoppiminen

Opiskelu on perinteisesti nähty työelämän vallitseviin tarpeisiin vastaavana teoreettispainotteisena toimintana, jossa opiskelijan on tarkoitus askel kerrallaan omaksua kyseisen työn tai ammatin tietoja, taitoja ja arvoja. Nykyiset ammattiopetuskäytännöt pitävät yleensä sisällään kolme osa-aluetta: yleisiä teoreettisia opintoja, ammattiin liittyviä teoreettisia opintoja sekä ammattiin liittyviä käytännön opintoja. (Lukkarinen 2001, 67.)

Työssäoppimisella voidaan tarkoittaa omaan osaamiseen ja kokemukseen perustuvaa, aidossa toimintaympäristössä tapahtuvaa oppimista, itseohjautuvaa oppimista omalla työpaikalla, työharjoittelua, oppisopimuskoulutusta tai oman ammattitaidon kehittämistä (Ruohotie ym. 1998, 28). Opinnäytetyössäni käytän työssäoppimisjaksosta termiä työharjoittelu, joka on yleisesti käytössä media-alan oppilaitoksissa.

Työharjoittelu tarkoittaa aidossa työympäristössä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista, jossa opiskelija soveltaa käytäntöön aiemmin oppimaansa teoriaa ja

ammattikäytänteitä (Lukkarinen 2001, 67). Oppiminen on tuloksellisinta silloin, kun opiskelijan täytyy itse aktiivisesti pohtia käytännön ratkaisuja erilaisiin ongelmatilanteisiin, joita työelämässä tulee päivittäin vastaan (Pursiainen 2012, 64).

Työharjoittelu edistää ammatillista kasvua. Harjoittelija voi itse arvioida itseään työntekijänä erilaisissa tilanteissa, mutta hän saa myös vertaisarvioita esimerkiksi kollegoilta, esimiehiltä tai asiakkailta. (Pursiainen 2012, 64.) Työharjoittelu antaa opiskelijalle oivan mahdollisuuden tutustua opiskelemaansa alaan käytännössä. Harjoittelu antaa mahdollisuuden kehittää yleisiä työelämävalmiuksia ja verkostoitua alan toimijoiden kanssa. (Kuhalainen 2003, 5.)

Työharjoittelu on matalan kynnyksen väylä sekä tulevaan ammattiin tutustumiselle että työelämäsuhteisen luomiselle. Anni Rankka on tutkinut opinnäytetyössään media-alan työharjoittelukäytäntöjä ja hänen tekemänsä kyselytutkimuksen perusteella alan opiskelijat pitävät työharjoittelua väylänä työelämään (Rankka 2012, 26). Työnantajan näkökulmasta harjoittelu voi toimia myös jonkinlaisena koeaikana, eikä media-alalla ole lainkaan tavatonta, että työharjoittelija päätyy töihin harjoittelupaikkaansa (Kortelainen, K. 19.4.2013).

Ei voida olettaa, että yksikään työnantaja olisi halukas tarjoamaan työharjoittelupaikkoja ilman toiveita omien intressien hyödyntämisestä (Ruohotie ym. 1998, 29). Työnantaja haluaa ensisijaisesti ammattitaitoista työvoimaa, mutta tämän lisäksi harjoittelija on parhaimmillaan työnantajalle lisäresurssi ja tuo työpaikalle nuoruuden intoa sekä uusia ajatuksia ja toimintatapoja (Kortelainen, K. 19.4.2013).

Onnistunut työharjoittelujakso vaatii sitoutumista ja suunnitelmallisuutta kaikilta työharjoittelun osapuolilta. Joissain tapauksissa oppilaitoksen ja työnantajan välille ei koskaan muodostu rakentavaa ja vuorovaikutteista suhdetta. Tällöin opiskelija vain viettää työharjoittelupaikassaan tietyn ajanjakson ilman selkeitä oppimiseen liittyviä tavoitteita. Pahimmillaan harjoittelija jää työpaikalla tyystin ilman ohjausta ja häneen saatetaan suhtautua jopa kielteisesti. Mikäli myöskään opettaja ei osoita

mielenkiintoa opiskelijan työharjoittelua kohtaan, harjoittelusta saattaa muodostua yksinomaan negatiivinen kokemus. (Ruohotie ym. 1998, 29)

Kaikkien osapuolten tavoitteena olisi saada työharjoittelusta maksimaalinen hyöty. Tämä edellyttää jatkuvaa kehitystyötä, jossa tulee huomioida kaikkien kolmen osapuolen, opiskelijan, oppilaitoksen ja työnantajan, näkökanta. Kehitystyön jatkuvuus ja säännöllisyys takaavat sen, että opettajat pystyvät yhdessä yrityksen kanssa luomaan ja ylläpitämään ajantasaisia, toimivia yhteistyömuotoja. (Ruohotie ym. 1998, 31)

Työpaikalla oppiminen ja oppilaitoksessa oppiminen täydentävät toisiaan, kun käytäntö ja teoria kohtaavat. On kuitenkin tärkeää selvittää, miten opiskelija työharjoittelunsa yksilötasolla kokee. Keskeisintä on, että kaikilla kolmella osapuolella on työharjoittelun tavoitteista yhtenevä näkökanta. (Ruohotie ym. 1998, 28)

4.2 Työharjoittelun ohjeistus ja tavoitteet

Työharjoittelut ovat osa opintoja lähes kaikilla opiskeluasteilla. Riippuen oppilaitoksesta, työharjoitteluja ohjeistetaan ja harjoittelu toteutetaan hyvinkin eri tavoin. Media-alan työpaikoilla työharjoittelee samaan aikaan niin yläasteikäisiä kuin yliopisto-opiskelijoitakin. Heillä kaikilla on erilaiset tavoitteet työharjoittelulle ja heidän oppilaitoksillaan erilaiset käytännöt ja ohjeistukset.

Osa media-alan työnantajista tuntee työharjoittelukäytäntöjä hyvin, toiset eivät lainkaan (Rankka 2012, 13). Tästä syystä olisi ensisijaisen tärkeää, että työharjoitteluun menevällä opiskelijalla olisi selkeä käsitys siitä, millaiset hänen oman oppilaitoksensa käytännöt ovat. Toisaalta myös oppilaitoksen tulisi olla yhteydessä harjoittelupaikkaan, jotta käsitykset työharjoittelun tavoitteista olisivat ajan tasalla ja palvelisivat kaikkia osapuolia.

Seuraavassa pyrin vertailuanalyysillä (benchmarking) löytämään ideoita Laajasalon työharjoitteluohjeistuksen pohjaksi. Koska kansanopistot määrittelevät itse

opetuksensa sisällöt ja laajuudet, valmista suoraan vertailukelpoista ohjeistusta ei ole. Vertailuun olen valinnut verkossa saatavilla olevia ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen sekä muiden tahojen julkaisemia ohjeistuksia.

Useimmissa työharjoitteluohjeissa selvitetään ensin työharjoittelun oppimistavoitteet ja se, mitä oikeuksia opiskelijalla työpaikalla on. Näistä keskeisimmät asiat ovat nimetty ohjaaja ja oikeus työhön perehdytykseen. Oppimistavoitteet kuvaillaan hyvin yleisellä tasolla, kuten että työharjoittelun tavoitteena on, että opiskelija pääsee harjaannuttamaan opiskeluissa oppimiaan taitoja käytännössä. Useimmat vertailemani työharjoitteluohjeet olivat hyvin oppilaitoslähtöisiä, eikä niissä ohjeistettu esimerkiksi harjoittelupaikan hakua. (Esim. Vaasan ammattikorkeakoulu 2013, HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu 2012, Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu 2011)

Työharjoittelun edellytykseksi on useissa ohjeissa mainittu kirjallinen sopimus. Sopimukset ovat hyvin erilaisia siten, että joissain niistä määritellään työharjoittelun sisältö, toiset ovat vain sopimuksia opetuksen tarjoajan ja työharjoittelupaikan välillä. Ohjeissa kuitenkin kehoitetaan sopimaan työnantajan kanssa työtehtävistä, harjoittelun kestosta ja mahdollisesta palkasta. Joissain ohjeissa listataan alan harjoittelijan mahdolliset toimenkuvat, mikä on hyvä apu työtehtävistä neuvoteltaessa.

Metropolia Ammattikorkeakoulun kulttuurialan ohjeistus perustuu vastuujakoon. Siinä määritellään mitkä asiat ovat oppilaitoksen ja toisaalta opiskelijan vastuulla (Rinne 2012, liite 1). Yliopistojen ura- ja rekrytointipalveluiden tuottamassa Antoisa harjoittelu -oppaassa (Yliopistojen ura- ja rekrytointipalvelut 2009) puolestaan luetellaan suositeltavia käytänteitä kaikkiin työharjoittelun vaiheisiin hyvin perusteellisesti. Ohje on yleispätevä, sillä se on suunnattu työnantajille. Merkittävää ohjeessa on kuitenkin se, miten siinä on pyritty avaamaan ohjauksen ja työharjoittelun huolellisen suunnittelun merkitystä.

Näistä esimerkeistä poimin työharjoittelun vaiheittaisen kuvauksen, käytännön ohjeet työharjoittelun ajaksi ja harjoittelun ennakkosuunnittelun. Lisäksi mahdollisten työtehtävien listaus on käyttökelpoinen idea, samoin työharjoittelun tavoitteiden kuvailu. Laajasalon opiston työharjoitteluohjeistuksessa käytettävän kielen tulee olla tyyliltään suoraan opiskelijaa puhutteleva.

4.3 Laajasalon opiston työharjoittelujakso

Työharjoittelujakso on lukuvuoden mittaisen opiskelun yksi odotetuimmista ja tärkeimmistä – ellei tärkein – osa-alueista, sillä harjoittelujakson aikana opiskelija pääsee yleensä näyttämään kykynsä oikeassa radiotoimituksessa ja perehtymään käytännön työelämään. Lisäksi harjoittelun aikana verkostoidutaan alan osaajien kanssa, mikä voi parhaassa tapauksessa tarkoittaa työpaikan saamista.

Media-alalle pyrkivien käsitykset alan arjesta ovat usein ylioptimistisia ja suorastaan romantisoituja. Käsitykset ja odotukset perustuvat julkisuuden antamaan kuvaan alasta, vaikka tämä kuva on käytännössä hyvin kapea-alainen ja jopa virheellinen.

Nämä käsitykset käyvät ilmi muun muassa Laajasalon opiston pääsykokeiden haastatteluissa, joita olen itse ollut tekemässä. Haastatteluissa ilmi tulleiden odotusten ja käsitysten perusteella varsinkin nuoremman polven hakijat uskovat media-alalla työskentelyn olevan helppoa, hauskaa ja vaivatonta. Toimittajan työn kuvitellaan usein olevan julkisuuden henkilöiden kanssa kaveeraamista, jatkuvaa juhlimista ja esimerkiksi rattoisaa rupattelua radiossa.

Todellisuudessa media-ala on usein raskasta pätäkä- ja keikkatyötä. Alalle ominaista on tänä päivänä se, että sisältöä pitäisi tuottaa vuorokauden ympäri, seitsemän päivää viikossa. Mediatyöläisen tulee olla työssään nopea, luova, idearikas ja melko lailla virheetön. Nopea ja raskas työtahti kuitenkin tuottaa väijäämättä virheitä, jotka eivät jää huomaamatta, vaan ovat yleensä kaiken kansan nähtävillä ja arvosteltavana.

Media-alaa vaivaavat myös alalle pyrkivien liikakoulutus ja työharjoittelijoiden rekrytointi joko nälkäpalkalla tai tyystin palkatta. Journalistiliitto on jo vuosikausia yrittänyt vaikuttaa siihen, että ammattikorkeakoulujen journalistisen koulutuksen aloituspaikkoja vähennettäisiin roimasti. Lisäksi ammattiliitto on pyrkinyt voimakkaasti kitkemään alalla rehottavia epäterveitä harjoittelukäytäntöjä. Media-alan työntekijöiden ylitarjonta, palkatta töitä tekevien harjoittelijoiden sumeilematon hyväksikäyttö ja alan sekava työehtosopimustilanne muodostavat yhdessä hankalan yhtälön. (Journalisti.fi 19/2010)

5 Työharjoitteluprosessin kuvaus

Produktin tavoitteena on tehostaa ja parantaa Laajasalon opiston radiolinjan opiskelijoiden työharjoitteluprosessia kokonaisuudessaan, joten produktin kohderyhmiä ovat radiotoimittajaopiskelijat, Laajasalon opisto sekä työharjoittelupaikkoja tarjoavat työnantajat, eli radiokanavat ja mediatalot. Ensisijainen kohderyhmä on kuitenkin Laajasalon opiston radiotoimittajaopiskelijat.

Laajasalon opistolla ei ole olemassa olevaa ohjeistusta työharjoittelua varten. Nykyisin käytössä oleva toimintamalli on muotoutunut vuosien saatossa ja opinnäytetyöni yhtenä tavoitteena on dokumentoida työharjoitteluprosessi kokonaisuudessaan. (Lötjönen, E. 10.5.2013.) Työharjoitteluprosessin kuvaus perustuu omiin havaintoihini Laajasalon opiston tuntiopettajana, opiskelijoille tehtyyn sähköiseen kyselyyn, sekä työharjoittelupaikkojen edustajien teemahaastatteluihin.

Dokumentoinnissa työharjoittelu on jaettu kolmeen vaiheeseen: ennen työharjoittelua, työharjoittelun aikana ja työharjoittelun jälkeen. Tarkastelen jokaista vaihetta kaikkien osapuolten näkökulmasta: opiskelijoiden, opettajien ja työnantajan. Näiden havaintojen pohjalta koostan yhtenäisen opiskelijoille suunnatun ohjeistuksen.

5.1 Laajasalon opiston radiolinjan työharjoitteluprosessi

Laajasalon opiston radiolinjan opintoihin kuuluu noin kuukauden mittainen työharjoittelujakso, joka suoritetaan yleensä lukuvuoden puolivälissä, käytännössä vuodenvaihteen tienoilla. Harjoittelu voidaan suorittaa joko kaupallisten radiokanavien tai Yleisradion toimituksissa sekä tuotantoyhtiöissä, jotka ovat sidoksissa radiotoimintaan. Harjoittelu on yleensä palkaton, mutta harjoittelun suorittava opiskelija ja harjoittelupaikan tarjoava työnantaja voivat keskenään sopia mahdollisesta palkasta, harjoittelujakson kestosta ynnä muista harjoitteluun liittyvistä yksityiskohdista.

5.1.1 Ennen työharjoittelua

Nykyinen työharjoitteluprosessi käynnistyy loppusyksyn aikana, lokamarraskuussa, kun opiskelijat alkavat työstää työhakemuksiaan ja ansioluetteloitaan sekä työnäytteitä, jotka lähetetään työhakemusten mukana. Työnäytteet pitävät sisällään opiskelijan tekemän äänitetyn haastattelun, josta käy ilmi opiskelijan kyvykkyys kysymysten asettelijana ja haastattelijana sekä juontonäytteen, josta saa käsityksen opiskelijan persoonasta radiojuontajana.

Työhakemuksia kirjoitettaessa ne pyritään kohdistamaan yksilöllisesti vastaamaan halutun harjoittelupaikan tarpeita. Toisin sanoen opiskelija saa itse valita kolmesta kymmeneen harjoittelupaikkaa – radiotoimituksia ja/tai tuotantoyhtiöitä – joihin haluaa hakea ja hakemukset muotoillaan sen mukaisesti.

Työhakemusten kirjoittaminen tukee ja kehittää opiskelijoiden yleisiä työelämävalmiuksia. Samalla he oppivat tunnistamaan ja ymmärtämään omia vahvuuksiaan sekä toisaalta työnantajan tarpeita, joiden perusteella hakemusten kirjoittaminen tulee ajan myötä sujuvammaksi. (Nikkilä 2003, 6-9)

Omien vahvuuksien tunnistaminen punnitaan viimeistään ansioluetteloa, eli cv:tä tehtäessä. Opiskelijan tulee löytää lukuisista erilaisista tarjolla olevista cv-malleista se itselleen sopivin ja sen jälkeen kyetä kertomaan itsestään kaikki olennainen, tiiviisti mutta kattavasti. Hyvän cv:n tekemisen suurin haaste tuntuu yleensä olevan

itsensä kehuminen. Opiskelijan tulisi löytää itsestään positiivista sanottavaa, mutta pitäytyä silti totuuden ja realismin rajoissa. (Pursiainen 2012, 20-23)

Kun opiskelija on saanut työhakemuksensa, ansioluettelonsa ja työnäytteensä valmiiksi, Laajasalon opiston radiotyön opettajat tarkistavat ne mahdollisten kirjoitus- tai asiavirheiden varalta. Tämän jälkeen opettajat keräävät kaiken työnhakuaineiston omaa lajitteluprosessiaan varten. Hakupaperit ja työnäytteet lajitellaan siten, että esimerkiksi kaikki Radio Novaan osoitetut hakemukset laitetaan samaan nippuun ja lähetetään Radio Novan toimitukseen, erikseen nimetylle yhteyshenkilölle jatkokäsittelyä varten.

Vaikka kaikki hakemukset postitetaan yhtäaikaaisesti eri toimituksiin, vaihtelevat toimitusten käsittelyajat keskenään suuresti. Jos työhakemusten käsittelystä vastaava henkilö sattuu olemaan esimerkiksi sairaana tai lomalla, saattaa hakemusten läpikäynti viivästyä aina siihen asti, kunnes kyseinen henkilö on palannut työpaikalle. Näin ollen opiskelijat joutuvat usein odottelemaan tietoa harjoitteluprosessin etenemisestä jopa viikkokausia.

Radiotoimitusten tehtyä valintansa hakijoiden joukosta he ottavat yhteyttä hakijoihin joko puhelimitse tai sähköpostitse. Joissain tapauksissa hakija saa harjoittelupaikan ilman haastattelua, mutta useimmiten seuraava askel on työhaastattelu kyseisessä toimituksessa. Haastateltujen joukosta löytyy yleensä sopiva hakija, jolle ilmoitetaan valinnasta puhelimitse.

Työharjoittelijan rekrytointiprosessi ei näin ollen juurikaan poikkea tavanomaisesta työntekijän rekrytoinnista, ainakaan hakijan näkövinkkelistä. Hakemuspaperien ja työnäytteiden on oltava laadukkaita, eikä haastatteluun valmistautumista sovi väheksyä.

Huomionarvoista työharjoitteluprosessin alussa on se, että kun opiskelijoiden hakemuspaperit on saatu matkaan, loppuu Laajasalon opiston osallisuus periaatteessa siihen. Tämän jälkeen kommunikointi ja asioiden sopiminen tapahtuu miltei kokonaan opiskelijan ja tämän tulevan harjoittelupaikan kesken.

5.1.2 Työharjoittelun aikana

Radio-opiskelijan työharjoittelu alkaa ennalta sovittuna päivänä sovittuun kellonaikaan. Harjoittelijan päivittäinen työaika voi vaihdella muutamasta tunnista jopa yhdeksään tuntiin, myöskin ennalta sovittuun tapaan. Harjoittelujakson kesto vaihtelee tapauskohtaisesti, minimissään kuukaudesta aina kolmeen kuukauteen asti. Vaikka työharjoittelu tapahtuu käytännössä työnantajan järjestämissä työtiloissa ja työnantajan tarjoamia työvälineitä käyttäen, on opiskelijalla tarvittaessa mahdollisuus hyödyntää Laajasalon opiston tiloja, laitteita ja välineitä myös työharjoittelujakson aikana.

Radiolinjan opiskelijoiden ollessa työharjoittelussa heille ei ole tarjolla lähiopetusta Laajasalon opistossa. Poikkeustapauksissa, jonkun opiskelijan mahdollisesti jäätyä ilman harjoittelupaikkaa, opiston tiloissa järjestetään mahdollisuus omatoimiseen opiskeluun. Harjoittelussa olevia opiskelijoita konsultoidaan, ohjataan ja autetaan ongelmatilanteissa tarpeen mukaan.

5.1.3 Työharjoittelun jälkeen

Opiskelijat kirjoittavat työharjoittelujakson ajan eräänlaista opintopäiväkirjaa, johon he kirjaavat lyhyesti jokaisen työharjoittelupäivän tapahtumat. Lisäksi he arvioivat omaa työpanostaan ja oppimiaan asioita harjoittelujakson päätyttyä. Oman arvionsa ja harjoittelupalautteen antaa myös työnantaja. Nämä arviot toimitetaan Laajasalon opistoon, radiolinjan vastaavalle opettajalle. Näin saadaan kokonaiskuva siitä, miten harjoittelujakso on sujunut.

Kuten työsuhteen päätyttyä, myös työharjoittelun päätyttyä työntekijä saa työtodistuksen. Halutessaan harjoittelija voi ottaa itselleen talteen harjoittelujakson aikana tekemänsä haastattelut, jutut ja muut työnsä tulokset. Opiskelija palaa harjoittelun jälkeen – yleensä helmi-maaliskuun aikana – Laajasalon opistoon, jossa jatkuu lukujärjestyksen mukainen lähiopetus. Käytännössä jokainen radiolinjan opiskelija alkaa valmistautua opintojen lopputyöhön, Kaupunkiradion tekemiseen.

Joissain tapauksissa, kun opiskelijan työharjoittelu on sujunut hyvin ja molemmat osapuolet ovat tyytyväisiä, harjoittelu saattaa jatkua myöhemmin keväällä. Jos työnantaja on halukas käyttämään opiskelijan palveluksia vielä Laajasalosta valmistumisen jälkeen, on kyseessä tällöin kansanopistosta valmistuneen radiotoimittajan rekrytointi, ei enää työharjoittelu.

6 Työharjoitteluprosessin ongelmakohdat

Laajasalon opiston radiolinjan työharjoitteluprosessissa on tiettyjä ongelmakohtia, joita kehittämällä ja parantamalla prosessia saadaan tehostettua siten, että harjoittelusta on entistä enemmän hyötyä kaikille osapuolille. Nämä kehitys- ja parannusideat perustuvat kahteen teemahaastatteluun, joissa harjoitteluprosessin työnantajaosapuoli kertoo omia näkemyksiään, Laajasalon opiston radiotoimittajaopiskelijoilta sähköisellä kyselylomakkeella saatuihin kokemuksiin ja omiin kokemuksiini sekä opettajana että opiskelijana Laajasalon opistossa.

Näiden tulosten perusteella laaditaan opinnäytetyön produktiosa, eli ohjeistus työharjoitteluprosessista opiskelijalle. Produktin laatiminen tapahtuu yhteistyössä Laajasalon opiston radiolinjan vastaavan opettajan kanssa. Esittelen harjoitteluprosessin ongelmakohdat kronologisessa järjestyksessä, vertaamalla aiemmin esitettyyn prosessin kulkuun. Lisäksi tarkastelen ongelmakohtia kolmesta eri näkökulmasta: opiskelijan, opettajan ja työnantajan kannalta katsottuna.

6.1 Ennen työharjoittelua

Opettajan kannalta katsottuna harjoittelupaikan hakemiseen vaadittavien dokumenttien ja työnäytteiden tekeminen on opiskelijalle usein yllättävän haasteellista. Etenkin nuoremmille opiskelijoille työnhakuprosessi on melko uusi kokemus. Vaikuttaa siltä, että nuori opiskelija ei kykene sanallistamaan osaamistaan tai vahvuuksiaan, eikä siten osaa ”myydä” itseään työnantajalle. Osalle opiskelijoista työnhakuprosessi on jo entuudestaan tuttu, eikä näin ollen tuota hankaluuksia.

Toisaalta opettajalla saattaa olla vahvoja ennakkokäsityksiä sekä opiskelijan kyvykkyydestä työharjoittelijana että työnantajista harjoittelupaikan tarjoajina. Nämä ennakkokäsitykset eivät välttämättä pidä paikkaansa, kuten Radio Novan vastaava tuottaja Jaana Ahtiainen toteaa (Ahtiainen, J. 16.4.2013). Radio Dein ohjelmajohtaja Kai Kortelainen (Kortelainen, K. 19.4.2013) suosittelee, että opiskelijoille annettaisiin riittävästi ennakotietoa harjoittelupaikoista.

”Radiokanavaa olisi hyvä mennä esittelemään opiskelijoille paikan päälle oppilaitokseen. Näin harjoittelupaikasta muodostuisi mahdollisimman realistinen kuva hyvissä ajoin etukäteen.” (Kortelainen, K. 19.4.2013).

Opiskelijoilla on usein hankaluuksia hahmottaa, mikä työhaussa on olennaista ja kiinnostavaa työnantajan kannalta katsottuna. Epäolennaisuuksien karsiminen sekä hakemuksesta, CV:stä että työnäytteistä vaikuttaa olevan hankalaa. Esimerkiksi työnäytteeksi liitettävässä haastattelupätkässä saatetaan painottaa tunnetun haastateltavan kommentteja, vaikka todellisuudessa työnantajaa kiinnostaa kuulla vain haastattelijan kommentteja, joista ilmenee persoona ja osaaminen (Ahtiainen, J. 16.4.2013).

On täysin normaalia ja hyväksyttävää, että harjoittelupaikan hakija antaa hakemuksessa ja CV:ssä itsestään ”kiillotetun” kuvan. Käsitys hakijasta täsmentyy oppilaitoksen opettajien antamien kommenttien sekä viimeistään työhaastattelun perusteella. Työnantajan kannalta on toivottavaa, että tulevasta harjoittelijasta saadaan realistinen kuva ennen harjoittelusopimuksen syntymistä (Kortelainen, K. 19.4.2013).

Opiskelijoilta kerätyssä kyselyaineistossa kävi ilmi, että he eivät halua harjoittelupaikkaa hakiessaan profiloitua millekään tietylle radiokanavalle sopivaksi hakijaksi. Heille on tärkeää saada vapaasti valita kanava, toimitus tai mediatalo, minne he haluavat hakea harjoitteluun. Laajasalon opiston radiotyön vastaava opettaja Esa Lötjönen (Lötjönen, E. 10.5.2013) vakuuttaa, että opiskelijoilla on täysi valinnanvapaus harjoittelupaikkoja hakiessaan.

Vastaava tuottaja Jaana Ahtiainen toteaa, että mikäli harjoittelupaikan hakija haluaa erottua joukosta positiivisesti ja herättää työnantajan mielenkiinnon, tulisi työnäytteen olla persoonallinen, mielenkiintoinen, hyvin toimitettu ja sopivalla äänimaailmalla höystetty. Juttunäytteen aiheella ei varsinaisesti ole merkitystä, vaan työnantajaa kiinnostaa ennen kaikkea näkökulma, jolla aihetta käsitellään (Ahtiainen, J. 16.4.2013).

Työhakemuksesta tulisi Ahtiaisen mukaan käydä ilmi hakijan kiinnostuksen kohteet sekä se, minkälaisista työtehtävistä hakija on erityisesti kiinnostunut. Mikäli hakija tuntee olevansa parhaimmillaan esimerkiksi kirjoittajana, voi työnantaja mahdollisuuksien mukaan sijoittaa harjoittelijan vaikkapa nettitoimitukseen. (Ahtiainen, J. 16.4.2013).

Radiotoimittajalta vaaditaan kyky tuottaa julkaisukelpoista tekstiä, esimerkiksi radiokanavien verkkosivuille. Vaikka työhakemus ja CV ovat sinällään kirjoitusnäytteitä, niistä ei kuitenkaan saa realistista käsitystä hakijan kirjoitustaidosta. Hakemukset ja CV:t oikoluetaan ja niitä muokataan moneen kertaan opettajien avustuksella ennen niiden lähettämistä. Ohjelmajohtaja Kortelainen ja vastaava tuottaja Ahtiainen toivovatkin, että harjoittelupaikkaa hakiessa työnäytteisiin liitettäisiin myös asianmukainen kirjoitusnäyte (Ahtiainen, J. 16.4.2013 ja Kortelainen, K. 19.4.2013).

Opettajien kannalta katsottuna opiskelijoille tuottaa ajoittain suuria vaikeuksia tehdä työhakemus ja CV sekä työnäytteet ajoissa valmiiksi. Näiden papereiden ja näytteiden tekeminen viime tingassa ja kiireellä aiheuttaa väistämättä sen, ettei etenäkään työnäytteistä tule parhaita mahdollisia versioita. Samoin hakemuspapereihin voi kiireessä jäädä virheitä tai epäolennaisuuksia.

Opiskelijoilta saatu palaute kertoo, että enemmistön mielestä hakemuspapereiden ja työnäytteiden tekemiseen varattu aika on riittävä, mutta niiden valmistumiselle olisi hyvä asettaa ehdoton takaraja, jotta ne tulisivat varmasti ajoissa tehdyksi. Kokonaisuudessaan hakuprosessin toivottaisiin olevan napakampi ja tiiviimpi.

Kenties eniten huomiota herättänyt ja kommentteja kirvoittanut asia opiskelijoiden keskuudessa on se, että Laajasalon opiston tulisi hyvissä ajoin selvittää, mitkä radiokanavat ja mediatalot ovat yleensäkin aikeissa tarjota työharjoittelupaikkoja. Tällöin turhien hakemusten lähettämislähtä välttäisiin ja osattaisiin sen sijaan kohdentaa hakemukset paikkoihin, joilla on todellinen aikomus tarjota harjoittelijalle töitä.

”On opiston vastuulla varmistaa, että jokainen saa mielekkään harjoittelupaikan, sillä siitä tässä sentään maksetaan. Opiston tehtäviin kuuluu kartoittaa sen hetkinen harjoittelutilanne.” (Opiskelija, nainen.)

6.2 Työharjoittelun aikana

Kun opiskelija ja työnantaja ovat päässeet keskenään sopimukseen työharjoittelusta, vaihtuu Laajasalon opiston rooli miltei olemattomaksi. Opiskelijan on aika siirtyä sovitun ajanjakson ajaksi työnantajan alaisuuteen työntekijäksi. Kyseessä on tällöin miltei työsuhteen kaltainen sopimus, mutta ei kuitenkaan lainmukainen työsuhte.

Työnantajan ja työharjoittelijan tulee heti alkajaisiksi tehdä molempia osapuolia tyydyttävä harjoittelusopimus asiaankuuluvine allekirjoituksineen. Sopimuksesta tulisi ilmetä muun muassa seuraavat asiat:

- sopimuksen osapuolet
- harjoittelun kokonaiskesto
- harjoittelijan päivittäinen työaika
- harjoittelijan viikoittainen työaika
- harjoittelijan työtehtävät
- harjoittelijan oikeudet ja velvollisuudet
- mahdolliset edut (esimerkiksi lounas)
- harjoittelun ohjaajan nimi

Työnantajan tulee nimetä työharjoittelun ohjaaja. Usein ohjaaja on samalla työharjoittelijan perehdyttäjällä, joka opastaa uuden tulokkaan talon tavoille ja neuvoo

uusissa työtehtävissä. Ohjaaja ja perehdyttäjä voivat olla myös kaksi eri henkilöä. Harjoittelun ohjaaja on samalla yhteyshenkilö Laajasalon opiston suuntaan, ellei toisin sovita.

Ensimmäinen työharjoitteluviikko on ensiarvoisen tärkeä sekä työnantajalle että harjoittelijalle. Työnantajan tulisi olla tiiviisti harjoittelijan tukena ensimmäisinä päivinä, jotta osapuolet pääsevät tutustumaan toisiinsa ja molempien työskentelytavat tulevat tutuiksi. Näin työnantaja pääsee parhaiten selville harjoittelijan vahvuuksista ja heikkouksista, jolloin harjoittelijan kyvyt pääsevät parhaiten oikeuksiinsa harjoittelujakson edetessä. Samalla toimittajan ensiaskeleita ottava harjoittelija tiedostaa saavansa taustatukea tarvittaessa (Kortelainen K. 19.4.2013).

Vaikka Laajasalon opistolla on harjoittelujakson aikana lähinnä statistin rooli, voidaan opistosta tiedustella harjoittelun sujumista joko opiskelijalta tai työnantajalta. Vastavuoroisesti harjoittelija voi halutessaan ottaa yhteyttä Laajasaloon ja tarvittaessa myös hyödyntää opiston tiloja harjoittelun työtehtäviä tehdessään.

Kai Kortelaisen (Kortelainen, K. 19.4.2013) mielestä oppilaitoksen ei välttämättä tarvitse pitää yhteyttä harjoittelijaan tai työnantajaan, vaan työpaikalla pärjätään mainiosti omin avuin. Toisaalta jotkut opiskelijat kokevat, että harjoittelun aikana olisi hyvä säilyttää jonkinlainen yhteydenpito myös Laajasalon opiston ja työnantajan kesken.

”Sitä pitää korostaa, että kuka tai ketkä opistossa on ne, joihin ottaa yhteyttä, jos sellasta tarvii. Jotkut harjoittelupaikoilla vierailut tms. on vähän ku äiti tulis mukaan kotibileisiin.” (Opiskelija, nainen.)

Vastaava radiotyön opettaja Esa Lötjönen (Lötjönen, E. 10.5.2013) toteaa, että Laajasalon opiston rooli harjoittelujakson aikana on pieni, mutta kasvamaan päin jatkossa. Tarkoituksena on, että harjoittelujakson puolivälissä voitaisiin kysellä harjoittelijan kuulumisia ja tarkistaa, että harjoittelu sujuu suunnitellusti.

6.3 Työharjoittelun jälkeen

Työharjoittelujakson päätyttyä opiskelija palaa jatkamaan opintojaan normaalisti Laajasalon opistoon. Useimmissa tapauksissa kaikki osapuolet ovat tyytyväisiä tässä vaiheessa. Opiskelija on mielissään saatuaan arvokasta käytännön työkokemusta oikeassa radiotoimituksessa tai mediatalossa, työnantaja on kiitollinen innokkaasta ja uusia tuulia tuoneesta tulokkaasta ja myös Laajasalon opisto on tyytyväinen saadessaan käytännön mediatyötä oppineen opiskelijan takaisin opiston vahvuuteen saattamaan opintonsa kunnialla päätökseen.

Edellä mainittu positiivinen skenaario ei kuitenkaan aina toteudu. Joka vuosi on myös tapauksia, jolloin harjoittelija on pettynyt harjoittelupaikan antiin tavalla tai toisella. Samoin työnantaja saattaa – joskus harvoin – olla suorastaan helpottunut harjoittelujakson päätyttyä, kun harjoittelija ei olekaan ollut järin tehokas lisäresurssi, vaan pikemminkin rasite. Laajasalon opiston kannalta katsottuna puolestaan harjoittelusta opintojen pariin palaava opiskelija saattaa olla huonosti motivoitunut, koska mielenkiintoisen ja antoisan työharjoittelun jälkeen opintojen saattaminen loppuun ei enää tunnukaan järin mielekkäältä.

Työharjoittelun kesto on yleensä yhdestä kahteen kuukautta, poikkeustapauksissa pidempikin ajanjakso voi tulla kyseeseen. Sekä Kai Kortelainen (Kortelainen, K. 19.4.2013) että Jaana Ahtiainen (Ahtiainen, J. 16.4.2013) kuitenkin toteavat, että alle kahdeksi kuukaudeksi työharjoittelijaa ei kannata heidän mielestään ottaa. Lyhyemmässä ajassa on vaikea perehdyttää harjoittelija siten, että hän ehtisi päästä osallistumaan toimituksen normaaliin työskentelyyn, eikä harjoittelijasta tällöin ole työnantajalle mitään hyötyäkään.

Vastaava radiotyön opettaja Esa Lötjönen (Lötjönen, E. 10.5.2013) on sitä mieltä, että kaksi kuukautta on maksimikesto työharjoittelulle. Tulevaisuuden trendi näyttäisi olevan, että radiokanavat haluavat opiskelijoiden viipyvän työharjoittelussa entistä pidemmän ajan. Lötjösen mielestä tämä on kyseenalaista toimintaa kaikkien osapuolten kannalta katsottuna.

Harjoittelun päätyttyä opiskelijat palaavat siis opintojen pariin eri aikoihin, jolloin Laajasalon opistolla on tarjolla hyvin vaihtelevasti mielekästä tekemistä.

Työharjoittelun jälkeinen opiskeluaika tähtää käytännössä vain opiskelijoiden lopputyön, radiokanava Kaupunkiradion, suunnitteluun ja toteuttamiseen. Vaikka lopputyön suunnitteluprosessin voi käytännössä aloittaa heti työharjoittelun päätyttyä, ovat harjoittelusta ensimmäisinä palaavat opiskelijat usein vaarassa passivoitua odotellessaan luokkatovereidensa harjoittelun päättymistä, jotta voisivat tehdä suunnittelutyötä yhdessä.

Työharjoittelukokemusten purkaminen yhdessä opettajien ja opiskelutovereiden kanssa on tärkeä osa harjoitteluprosessia. Useimmille opiskelijoille kyseessä on ensimmäinen ja siten unohtumaton käytännön kokemus mediatalon tai radiotoimituksen päivittäisessä arjessa. Jotkut ovat kokeneet pettymyksiä, jotkut taas iloisia yllätyksiä. Varsinaista palautetta työharjoittelupaikoista ei pyydetä, vaikka Kortelainen (Kortelainen, K. 19.4.2013.) toteaaakin, että sellaista olisi tarvittaessa helppo antaa.

Harjoittelukokemusten jakaminen ja niistä keskusteleminen koko luokan kesken ei aina motivoi kaikkia opiskelijoita, mutta kyseessä on hyvin olennainen jälkiprosessointi, jotta muiden kokemukset toisivat tarvittavaa perspektiiviä kunkin omille kokemuksille. Samalla voidaan oikoa tai korjata mahdollisia virheellisiä käsityksiä, joita eri harjoittelupaikoista on syntynyt. Tämä koskee sekä opiskelijoita että opettajia.

”Paljon oppii, kun kuulee muiden kokemuksista. Sen tärkeys tulis ymmärtää. Se sessio pitää olla ensisijaisesti just sitä pientä terapiaa ja kokemusten jakamista muille opiskelijoille.” (Opiskelija, nainen.)

Yhteisen keskustelutilaisuuden kautta opiskelijoita voidaan myöskin palauttaa niin sanotusti maan pinnalle. Joillekin työharjoittelu on voinut olla sellainen huippukokemus, ettei opiskelu enää maita laisinkaan. Jotkut taas jäävät muuten vain ikään kuin työvaihteeseen jumiin, jolloin paluu opiskelun pariin tuottaa vaikeuksia.

Näin ollen työharjoittelukokemuksista keskustelu toimii tärkeänä välietappina, jonka avulla opiskelijat luotsataan hyödyntämään kokemuksiaan kevään huipennuksessa, lopputyönä tehtävässä Kaupunkiradiossa.

7 Uusi työharjoitteluohjeistus

Edellä olen esitellyt Laajasalon opiston radiotyölinjan nykyisen työharjoitteluprosessin ja siinä ilmenneet ongelmakohdat sekä parannusehdotukset. Tässä luvussa hahmottelen tekemäni tutkimuksen pohjalta uuden työharjoitteluohjeistuksen sekä koko prosessiin ehdotettavat parannuskohteet.

7.1 Ennen työharjoittelua

Työharjoitteluprosessin ensimmäisen vaiheen keskeinen tavoite on opiskelijan työelämätaitojen kehittäminen. Työhakemuksen, CV:n ja työnäytteiden tekeminen auttaa opiskelijaa tunnistamaan omat vahvuutensa ja toisaalta myös kehittämisen kohteet. Harjoitteluohjeistuksesta tulee käydä ilmi työharjoittelun tavoitteet, mitä työssäoppiminen tarkoittaa ja miten opiskelija parhaiten markkinoi itsensä työnantajalle.

Harjoittelupaikan hakeminen on opiskelijalle jännittävä kilpailutilanne paitsi omien luokkatovereiden myös muiden mediaoppilaitosten opiskelijoiden kesken.

Harjoittelupaikan saamisen perusteista liikkuu usein paljon huhuja ja väärää tietoa, joten opiskelijalle tulee tehdä selväksi realiteetit, miten valintoja tehdään ja mikä on oppilaitoksen rooli prosessissa.

Opiskelijaa tulee ohjeistaa siitä, mistä kaikista asioista hänen pitää itse sopia työnantajan kanssa. Tällä varmistetaan, että opiskelija ja työnantaja ovat yksimielisiä harjoittelun pelisäännöistä. Työharjoittelusopimuksen merkitys tulee jatkossa korostumaan entisestään, sillä toimittajan työnkuva monipuolistuu jatkuvasti. Toisin sanoen radiotyön opiskelijan tulee olla valmis tekemään miltei minkälaista toimitustyötä tahansa. (Lötjönen, E. 10.5.2013.)

7.2 Työharjoittelun aikana

Harjoittelujakson ensimmäinen viikko on kaikkein kriittisin työharjoittelun onnistumisen kannalta. Ensimmäisten päivien aikana työnantaja ja työharjoittelija tulevat tutuiksi toisilleen ja työnantaja arvioi harjoittelijan tieto- ja taitotason. (Kortelainen, K. 19.4.2013.)

Opiskelijalle on hyvä selventää, että hänen toiminnallaan on suora vaikutus siihen, minkälaisia työtehtäviä hänelle annetaan. Toisaalta työharjoittelijan pitää osata vaatia sekä perehdytystä, ohjausta että palautetta työstään. Työharjoittelun tavoitteista ja sisällöstä tulisi keskustella heti työharjoittelun alkajaisiksi. Näin vältetään mahdolliset väärinkäsitykset ja pettymykset.

Mahdollisia ongelmatilanteita varten opiskelijan tulee olla tietoinen turvaverkosta, jonka Laajasalon opisto tarvittaessa tarjoaa. Ongelmatilanteissa opiskelijan on pyrittävä ensisijaisesti keskustelemaan harjoittelun ohjaajan kanssa, mutta Laajasalon opisto on opiskelijan tukena koko harjoittelujakson ajan.

Opiskelijan tulee pitää harjoittelupäiväkirjaa harjoittelun ajan. Päivittäisten kokemusten kirjaaminen auttaa opiskelijaa ja toisaalta myös opettajaa arvioimaan harjoittelun onnistumista. Harjoittelun päätyttyä opiskelijan tulee saada asianmukainen työtodistus sekä palaute harjoittelun ohjaajalta.

7.3 Työharjoittelun jälkeen

Työharjoittelun päätyttyä opiskelija palaa Laajasalon opistoon jatkamaan opintojaan. Opettajien on hyvä tietää, milloin opiskelijan harjoittelu on ohi, jotta hänelle voidaan järjestää opetusta. Tämä siirtymävaihe on usein hankala, sillä työharjoittelujakso on monelle opiskelijalle elämyksellinen kokemus, jonka jälkeen opiskelu tuntuu paluulta arkeen. Tätä helpottaa harjoittelukokemusten jakaminen yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa, yhteisessä keskustelutilaisuudessa.

Koska harjoittelujaksot päättyvät eri ajankohtina, opiskelijat eivät jatka opintojaan samaan aikaan. Tämän vuoksi harjoittelusta paluuta varten tulee olla riittävä ohjeistus etukäteen, jotta opiskelijan motivaatio säilyisi myös kevään ajan.

8 Pohdintaa

Laajasalon opiston työharjoitteluprosessi toimii kohtalaisesti nykyisessä muodossaan, mutta varsinkin opiskelijapalautteen perusteella kirjalliselle ohjeistukselle on selvästi tarvetta. Työharjoittelu on useimpien opiskelijoiden mielestä tärkein osa radio-opintoja, jonka vuoksi harjoitteluun kohdistuu suuria odotuksia. Näin ollen harjoitteluprosessi kaipaa selkeyttä ja tehostamista ohjeistuksen avulla.

Työharjoittelu koostuu kolmen osapuolen yhteistoiminnasta ja kaikkien osapuolten tulee hyötyä harjoittelujaksosta omalla tavallaan. Väärinkäsitysten ja turhien oletusten välttämiseksi kommunikoinnin näiden osapuolten välillä tulee olla jatkuvaa, säännöllistä ja avointa. Sekä oppilaitoksen että työpaikkojen tavat ja tarpeet muuttuvat ajan myötä, jolloin kommunikoinnin tarve kasvaa entisestään. (Lötjönen, E. 10.5.2013.)

Media-ala muuttuu ja tulee muuttumaan jatkuvasti, mikä tarkoittaa myöskin alan työharjoittelun jatkuvaa muutosta. Erityisesti toimittajan työnkuva on jatkuvan muutoksen kourissa, sillä alalla vaaditaan yhä monipuolisempaa osaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että työharjoittelijan työtehtävät monipuolistuvat jatkuvasti. Sekä oppilaitokset että opiskelijat ovat näin ollen uusien haasteiden edessä, kun toimituskulttuuri muuttuu kiihtyvällä tahdilla. Tämän opinnäytetyön lomassa syntynyt työharjoitteluohjeistus vaatii siis jatkuvaa päivittämistä.

Lähteet

Ahtiainen, J. 16.4.2013. Vastaava tuottaja. Radio Nova. Haastattelu. Helsinki.

HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu. 2012. Työharjoittelu.
Luettavissa:<http://www.haaga-helia.fi/fi/courses/lh/pla6lh001.html>.
Luettu: 5.5.2013.

Kemi-Tornio ammattikorkeakoulu. 2011. Tuotantopainotteisen koulutusohjelman harjoittelu. Luettavissa:<http://edu.token.fi/?DeptID=16264>. Luettu: 5.5.2013.

Kortelainen, K. 19.4.2013. Ohjelmajohtaja. Radio Dei. Haastattelu. Helsinki.

Kuhalainen, A. 2003. Työharjoittelu – työtä vai opiskelua? Selvitys Tampereen yliopistossa yhteiskuntatieteellisellä koulutusalaalla opiskelevien työharjoittelukokemuksista. Tampereen yliopisto. Tampere.

Laajasalon opisto. 2013. Radiotoimittaja.
Luettavissa:<http://laajasalonopisto.fi/radio.html>. Luettu: 9.4.2013.

Lahdenmäki, A. 2010. Vapaata riistoa. Journalisti.fi, 19.
Luettavissa:<http://www.journalistiliitto.fi/journalisti/lehti/2010/19/artikkelit/vapaata-riistoa/>. Luettu: 19.4.2013.

Laki vapaasta sivistystyöstä. 21.8.1998/632.
Luettavissa:<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980632>.
Luettu: 10.4.2013.

Lukkarinen, T. 2001. Opettaja muutosagenttina ammatillisessa koulutuksessa. Tuomi-Gröhn & Engström: Koulun ja työn rajavyöhykkeellä: Uusia työssäoppimisen mahdollisuuksia, Yliopistopaino. Helsinki.

Lötjönen, E. 10.5.2013. Vastaava radiotyön opettaja. Laajasalon opisto. Haastattelu. Helsinki.

Nikkilä, M. 2003. Avaimet työelämään II. Gummerus. Jyväskylä.

Opetushallitus. 2010. Kansanopistot.

Luettavissa:http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/vapaa_sivistystyo/kansanopistot. Luettu: 10.4.2013.

Pursiainen, S. 2012. Ammatilaisen ABC: Yhteiskunta-, yritys ja työelämätietous. Edita. Helsinki.

Rankka, A. 2012. Media-alan työharjoittelukäytännöt ja niiden parantaminen. Amk-opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Helsinki.

Luettavissa:https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/46700/anni_rankka_.pdf?sequence=1. Luettu: 14.5.2013.

Rinne, O. 2012. Kulttuurituottaja työharjoittelussa. Amk-opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Luettavissa:https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39423/Kulttuurituottaja_tyoharjoittelussa_Rinne.pdf?sequence=1. Luettu: 13.5.2013.

Ruohotie, P., Kulmala, J. & Siikaniemi, L. 1998. Työssä oppiminen. Oppilaitosten ja työelämän roolimuuotos – esteitä ja edistäjiä. Kehittyvä koulutus 3/1998. Opetushallitus. Helsinki.

Vaasan ammattikorkeakoulu. 2013. Työharjoitteluohje.

Luettavissa:http://www.puv.fi/fi/study/harjoittelu/liiketalous_ja_matkailu/tyoharjoitteluohje/. Luettu: 6.5.2013.

Yliopistojen ura-ja rekrytointipalveluiden Aarresaari-verkosto. 2009.

Antoisa harjoittelu – opas harjoittelupaikalle.

Luettavissa:<http://www.aarresaari.net/pdf/harjoitteluopas2.pdf>. Luettu: 14.4.2013.

Liitteet

Liite 1. Sähköinen kysely opiskelijoille.

- 1) Ennen työharjoittelujakson alkua: mikä hakuprosessin osa-alue on hyvällä mallilla ja missä olisi parantamisen varaa?
- 2) Työharjoittelun aikana: harjoittelujakson alettua Laajasalon opisto jää statistin rooliin, kun harjoittelija ja työnantaja kommunikoivat ja hoitavat kaikki asiat keskenään. Olisiko tässä kuviossa mielestäsi jotain parantamisen varaa?
- 3) Työharjoittelun jälkeen: harjoittelujakson päätyttyä on jälkipuinnin aika; miten tämä osa-alue mielestäsi toimii?

Liite 2. Laajasalon opiston radiotyön linjan työharjoitteluohjeistus.

Laajasalon opiston radiotyön linjan työharjoitteluohjeistus

Kalle Suomi 15.5.2013

Johdanto

- Työharjoitteluohjeen tavoitteena on:
 - kuvailla työharjoitteluprosessi kokonaisuudessaan
 - antaa käytännön vinkkejä harjoittelupaikan hakuun
 - antaa eväitä onnistuneeseen työharjoitteluun
 - kertoa työharjoittelun hyödyistä opiskelijalle

Työharjoitteluprosessi

- Ennen työharjoittelua
 - tutustuminen harjoittelupaikkoihin, hakemus, cv, työnäytteet
- Työharjoittelun aikana
 - harjoittelusopimus, toimiminen työpaikalla, vastuut ja oikeudet, mahdolliset ongelmatilanteet
- Työharjoittelun jälkeen
 - yhteinen palautetilaisuus, kokemusten jakaminen, työharjoittelun hyödyt

Ennen työharjoittelua

Harjoittelun tavoitteet

- Työharjoittelu on osa radiotyön opintoja
- Sen tavoitteena on omien tietojen ja taitojen kokeileminen käytännön toimitustyössä
- Harjoittelun aikana opitaan alan ammattilaisilta ja saadaan vertaispalautetta omasta työstä
- Harjoittelun kesto on 1-2 kk
- Työtehtäviä ovat esimerkiksi: uutistyö, juontaminen, juttujen toimittaminen, verkkokirjoittaminen, editointi, haastatteleminen, reportterina toimiminen

Hakuprosessi

Hakupapereiden ja työnäytteiden
palautus viimeistään XX.YY.ZZZZ

- Tutustu alan toimijoihin ja työnkuviin
- Pohdi millaisista työtehtävistä olisit kiinnostunut ja mitä haluaisit harjoittelussa oppia
- Kirjoita CV ja työhakemus
Mieti etenkin, mikä sinussa ja osaamisessasi kiinnostaa työnantajaa
- Työstä juttunäyte, jossa esittelet:
 - kykyäsi keksiä hyviä juttuideoita
 - haastatteluosaamistasi
 - puheilmaisiasi
 - editointitaitojasi

Miten työharjoittelijat valitaan?

- Jokaisella työharjoittelupaikalla on oma tapansa valita harjoittelija, eikä oppilaitos pyri vaikuttamaan valintoihin
- Harjoittelupaikoista kilpailevat myös muut alan opiskelijat. Kaikkiin toimituksiin ei harjoittelijaa oteta ollenkaan.
- Työnantajat ottavat suoraan yhteyttä hakijaan. Osa kutsuu hakijoita työhaastatteluun.
- Yleensä toimitukseen valitaan se harjoittelija, jonka kiinnostuksen kohteet vastaavat harjoittelijalle tarjolla olevia työtehtäviä.

Kun saan työharjoittelupaikan?

- Ole yhteydessä työnantajaan ja sovi/selvitä seuraavat asiat:
 1. työharjoittelun ajankohta ja kesto
 2. työtehtävät
 3. päivittäinen työaika
 4. sinulle kuuluvat edut (lounas, kulukorvaukset tms.)
 5. milloin kirjoitatte työharjoittelusopimuksen
 6. kuka on ohjaajasi

Työharjoittelun aikana

avaimet onnistuneeseen työharjoitteluun

- Ole ajoissa paikalla sovittujen työaikojen mukaisesti
- Pyydä ohjaajaltasi, että kävisitte yhdessä läpi työharjoittelun tavoitteet ja sinulle ajatellut työtehtävät
- Ole aktiivinen, oma-aloitteinen ja tee työsi huolella
Usein työtehtäviä annetaan sen mukaan, miten osaavaksi työharjoittelija osoittautuu harjoittelun alussa.
- Kysy jos et tiedä tai ymmärrä
Työharjoittelussa ollaan oppimassa, joten sinulla on oikeus perehdytykseen.

Jos tulee ongelmia

- Ongelmatilanteissa keskustele aina ensin oman ohjaajasi/esimiehesi kanssa.
Tarvittaessa ota yhteys opistoon.
- Esimerkiksi:
 - Jos koet että työtaakkasi on kohtuuton.
Työharjoittelijan ei ole tarkoitus olla ilmaistyyövoimaa.
 - Työtehtäväsi eivät ole sopimuksen mukaista toimitustyöskentelyä vaan ”kahvinkeittoa”
 - Koet että ilmapiiri on ahdistava, etkä viihdy työharjoittelussasi
 - Et saa riittävää perehdytystä, ohjausta tai palautetta työstäsi
 - Sairastut tai joudut jostain syystä keskeyttämään harjoittelusi

Ennen kuin työharjoittelu päättyy

- Pyydä että saat ohjaajaltasi palautetta työharjoittelustasi
- Muista pyytää työtodistus harjoittelusta
- Pidä harjoittelupäiväkirjaa!

Työharjoittelun jälkeen

- Ilmoita opistolle koska olet palaamassa työharjoittelusta
- Ota selvää milloin on seuraava oppitunti
- Kirjoita harjoittelupäiväkirja ja palauta se opistolle
- Osallistu harjoittelupalautetilaisuuteen

Mitä jäi käteen?

- Työtodistus ja alan työkokemusta
- Oppeja ja palautetta omasta osaamisesta suoraan ammattilaisilta
- Työelämäkontakteja
 - työnantajat etsivät usein harjoittelijoista tulevaa työvoimaa
- Kokemuksia, joita jakaa muille opiskelijoille.
 - toisten kokemuksista oppii paljon!
- Osaamista, jota soveltaa tulevissa opinnoissa